

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 14/2010-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí pléna 7. júla 2010 predbežne prerokoval návrh Okresného súdu Žilina, zastúpeného sudcom JUDr. V. K., na začatie konania o súlade § 40 ods. 1 zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a takto

r o z h o d o l :

Návrh Okresného súdu Žilina na začatie konania o súlade § 40 ods. 1 zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd o d m i e t a ako zjavne neopodstatnený.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 18. novembra 2009 doručený návrh Okresného súdu Žilina (ďalej len „navrhovateľ“), zastúpeného sudcom JUDr. V. K., na začatie konania o súlade § 40 ods. 1 zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rozhodcovskom

konaní“) s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“).

Navrhovateľ uviedol:

„Na Okresnom súde v Žiline prebieha konanie pod č. k. 14C/6/2009 v ktorom sa navrhovateľ návrhom zo dňa 13. 1. 2009, doručeným súdu dňa 15. 1. 2009 domáhal zrušenia napadnutého rozhodcovského rozsudku z dôvodov podľa § 40 ods. 1 písm. a) a g) zák. č. 244/2002 Z. z. a pokračovania podľa § 43 zák. č. 244/2002 Z. z. Poukazuje pritom aj na nesprávne vykonanie a zhodnotenie vykonaného dokazovania a skutočnosť, že rozhodnutie rozhodcu nemá oporu v skutkových zisteniach z vykonaného dokazovania...

Súd pri svojej rozhodovacej činnosti dospel k názoru, že ust. § 40 ods. 1 zák. č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní je v rozpore s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd.“

Navrhovateľ svoj návrh zdôvodnil týmito právnymi úvahami:

„Podľa ust. § 40 ods. 1 zák. č. 244/2002 Z. z. účastník rozhodcovského konania sa môže žalobou podanou na príslušnom súde domáhať zrušenia tuzemského rozhodcovského rozsudku, len ak

a) rozhodcovský rozsudok bol vydaný vo veci, ktorá nemôže byť predmetom rozhodcovského konania,

b) rozhodcovský rozsudok bol vydaný vo veci, o ktorej už predtým právoplatne rozhodol súd alebo sa o nej právoplatne rozhodlo v inom rozhodcovskom konaní,

c) jeden z účastníkov rozhodcovského konania popiera platnosť rozhodcovskej zmluvy,

d) sa rozhodlo o veci, na ktorú sa rozhodcovská zmluva nevzťahovala, a účastník rozhodcovského konania túto okolnosť v rozhodcovskom konaní namietal,

e) účastník rozhodcovského konania, ktorý musí byť zastúpený zákonným zástupcom, nebol takto zastúpený alebo v mene účastníka rozhodcovského konania vystupovala osoba, ktorá nebola na to splnomocnená a jej úkony neboli ani dodatočne schválené,

f) sa na vydaní rozhodcovského rozsudku zúčastnil rozhodca, ktorý bol rozhodnutím podľa § 9 vylúčený pre predpojatosť alebo ktorého vylúčenie účastník rozhodcovského konania pred vydaním rozhodcovského rozsudku nie zo svojej viny nemohol dosiahnuť,

g) bola porušená zásada rovnosti účastníkov rozhodcovského konania,

h) sú dôvody, pre ktoré možno žiadať o obnovu konania podľa osobitného zákona, alebo

i) bol rozhodcovský rozsudok ovplyvnený trestným činom rozhodcu, účastníkov konania alebo znalca, za ktorý bol právoplatne odsúdený,

j) pri rozhodovaní boli porušené všeobecne záväzné právne predpisy na ochranu práv spotrebiteľa.

Zákonodarca presne a striktne uviedol dôvody, pre ktoré je možné sa domáhať zrušenia rozhodcovského rozsudku. Podľa logického a gramatického výkladu uvedeného ustanovenia je možné sa domáhať zrušenia rozhodcovského rozsudku len z presne zákonom predpokladaných skutočností.

Medzi uvedenými skutočnosťami, pre ktoré je možné zrušiť rozhodcovský rozsudok nie sú definované dôvody, ktorých porušením podľa ustálenej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky ako aj Európskeho súdu pre ľudské práva dochádza k porušeniu ústavných práv účastníka konania. Sú to najmä:

1) že ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania,

2) účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený,

3) účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Obzvlášť dôležitá je skutočnosť, ak bola účastníkovi konania odňatá možnosť konať pred rozhodcovským súdom, ktorá podľa judikatúry Ústavného súdu SR predstavuje porušenie práva účastníka na spravodlivý súdny proces. Odňatie možnosti konať pred súdom, ktoré podľa názoru súdu je potrebné tým rozumieť aj konanie pred rozhodcovským súdom, predstavuje porušenie práv účastníka konania, počnúc možnosťou zúčastniť sa na pojednávaní, vyjadriť sa k všetkým dôkazným prostriedkom, predkladať dôkazné prostriedky (I. ÚS 49/01, I. ÚS 75/96). Tieto dôvody je možné nepriamo podradiť pod porušenie zásady rovnosti účastníkov rozhodcovského konania. Dôležité najmä vzhľadom na jednoinštančnosť a nepreskúmateľnosť konania mimo možnosti preskúmania rozsudku iným

rozhodcom na základe dohody a možnosti zrušiť rozsudok súdom na základe žaloby je, aby rozhodcovský rozsudok vychádzal zo spoľahlivo zistených skutkových okolností zistených z vykonaného dokazovania, rozsudok bol riadne odôvodnený tak, aby z písomného vyhotovenia rozsudku bolo možné zistiť úvahy a myšlienkové pochody sudcu, stručne, jasne a výstižne vysvetlil, ktoré skutočnosti považoval za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil. Ak rozsudok takéto odôvodnenie neobsahuje, ide o porušenie základného práva na súdnu a inú právnu ochranu I. ÚS 236/06, III, ÚS 260/07, Ruiz Torija proti Španielsku.“

V závere navrhovateľ uvádza, v čom vidí rozpor všeobecne záväzných predpisov:

„... presne obmedzenými možnosťami pre zrušenie rozhodcovského rozsudku je upieraná možnosť účastníkom rozhodcovského konania domáhať sa zrušenia rozsudku, ktorý je zjavne nesprávny a nezákonný, priznaný nárok môže byť v rozpore s dobrými mravmi avšak dôvod nezákonnosti a nesprávnosti nie je zaradený medzi striktne vymedzené možnosti zrušenia rozsudku. Súd pokiaľ rešpektuje právny predpis, nemá inú možnosť len žalobu zamietnuť a odporučiť účastníka na obranu v exekučnom konaní, kde táto možnosť je aspoň z časti daná. Popríklad sudca môže rozhodnutie rozhodcovského súdu (rozhodcu) zrušiť s poukazom na povinnosť rešpektovať ústavné práva a základné ľudské práva a slobody (charakter sudcovskej normotvorby), avšak riskuje postih za svojvoľné rozhodnutie, pretože rozhoduje contra lege. Pritom súd nemôže neustále a opakovane naprávať pochybenia zákonodarcu, ktorý voči výzvam zostáva nečinný.

Je nesporné, že ak rozhodnutie, ktoré nemá oporu v zákone a boli ním porušené základné práva a slobody účastníka a je v rozpore s Ústavou SR (pritom podľa § 51 ods. 3 zákona č. 244/2002 Z. z. ak zákon neustanovuje inak, na rozhodcovské konanie sa primerane vzťahujú ustanovenia všeobecného predpisu o konaní pred súdmi), nemožno žiadnym riadnym alebo mimoriadnym opravným prostriedkom zrušiť alebo zmeniť (nedostatok apelačného alebo kasačného princípu) a zákon mu pripúšťa silu rozsudku, jedná sa o porušenie základného práva na spravodlivý súdny proces nech bol úmysel zákonodarcu akokoľvek šľachetný s cieľom zrýchliť konanie a odbremeniť súdy.

Minimálne k porušeniu čl. 6 dohovoru a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky dochádza z dôvodu, že účastník sa pred všeobecným súdom (pre prípad, že by ústavný súd nepovažoval rozhodcovský súd za súd, na ktorý sa vzťahujú povinnosti podľa cit. čl. dohovoru a Ústavy SR) nemôže domáhať, aby vec bola prejednaná spravodlivo. Pojem spravodlivosť nemožno stotožniť so zákonným postupom upraveným procesnými normami, ale je potrebné prihliadať aj na všeobecné zásady spravodlivosti uznávané celou spoločnosťou. Teda účastník sa nemôže domôcť zrušenia rozhodcovského rozsudku, ktorý bol vydaný v rozpore s hmotným právom, za základe nesprávnej aplikácie práva alebo je absolútne nepreskúmateľný, prípadne priznáva nemožné plnenie alebo priznáva plnenie v rozpore s dobrými mravmi.“

Na základe uvedených skutočností navrhovateľ žiada ústavný súd, „aby na svojom náleze na verejnom zasadnutí rozhodol, že ustanovenie ust. § 40 ods. 1 zák. č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní nie je v súlade s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd“.

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy ústavný súd rozhoduje o súlade zákonov s ústavou.

Podľa čl. 130 ods. 1 písm. d) ústavy ústavný súd začne konanie, ak podá návrh na začatie konania súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konanie pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Podľa čl. 144 ods. 2 ústavy ak sa súd domnieva, že iný všeobecne záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka prejednávanej veci,

odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 alebo zákonu, konanie preruší a podá návrh na začatie konania na základe čl. 125 ods. 1. Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný.

Podľa § 18 ods. 1 písm. d) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd začne konanie, ak návrh podá súd, v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou. Podľa § 19 zákona o ústavnom súde sa súdom podľa § 18 ods. 1 písm. d) uvedeného zákona rozumie príslušný senát alebo samosudca. Podľa § 21 ods. 4 zákona o ústavnom súde ak je účastníkom konania súd, zastupuje senát jeho predseda.

Podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak osoby uvedené v § 18 ods. 1 písm. a) až f) dospejú k názoru, že právny predpis nižšej právnej sily nie je v súlade s právnym predpisom vyššej právnej sily..., môžu podať ústavnému súdu návrh na začatie konania.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, pričom skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom...

Podľa § 40 ods. 1 zákona o rozhodcovskom konaní sa môže účastník rozhodcovského konania žalobou podanou na príslušnom súde domáhať zrušenia tuzemského rozhodcovského rozsudku, len ak

a) rozhodcovský rozsudok bol vydaný vo veci, ktorá nemôže byť predmetom rozhodcovského konania,

b) rozhodcovský rozsudok bol vydaný vo veci, o ktorej už predtým právoplatne rozhodol súd alebo sa o nej právoplatne rozhodlo v inom rozhodcovskom konaní,

c) jeden z účastníkov rozhodcovského konania popiera platnosť rozhodcovskej zmluvy,

d) sa rozhodlo o veci, na ktorú sa rozhodcovská zmluva nevzťahovala, a účastník rozhodcovského konania túto okolnosť v rozhodcovskom konaní namietal,

e) účastník rozhodcovského konania, ktorý musí byť zastúpený zákonným zástupcom, nebol takto zastúpený alebo v mene účastníka rozhodcovského konania vystupovala osoba, ktorá nebola na to splnomocnená a jej úkony neboli ani dodatočne schválené,

f) sa na vydaní rozhodcovského rozsudku zúčastnil rozhodca, ktorý bol rozhodnutím podľa § 9 vylúčený pre predpojatosť alebo ktorého vylúčenie účastník rozhodcovského konania pred vydaním rozhodcovského rozsudku nie zo svojej viny nemohol dosiahnuť,

g) bola porušená zásada rovnosti účastníkov rozhodcovského konania,

h) sú dôvody, pre ktoré možno žiadať o obnovu konania podľa osobitného zákona, alebo

i) bol rozhodcovský rozsudok ovplyvnený trestným činom rozhodcu, účastníkov konania alebo znalca, za ktorý bol právoplatne odsúdený,

j) pri rozhodovaní boli porušené všeobecne záväzné právne predpisy na ochranu práv spotrebiteľa.

III.

Navrhovateľ návrh na začatie konania podal potom, ako uznesením sp. zn. 14 C 6/2009 z 29. septembra 2009, ktoré nadobudlo právoplatnosť 29. októbra 2009, postupom podľa § 109 ods. 1 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) prerušil konanie o zrušenie napadnutého rozhodcovského rozsudku vo veci M. C. proti spoločnosti A., s. r. o., o povolenie odkladu vykonateľnosti.

Legitimácia všeobecného súdu na podanie návrhu na začatie konania pred ústavným súdom vyplývajúca z čl. 144 ods. 2 ústavy teda predpokladá spojitosť konania pred všeobecným súdom vyjadrenú tak, že podaniu návrhu musí predchádzať rozhodovacia činnosť takého súdu.

V tejto rozhodovacej činnosti ako zákonom upravenom postupe je potrebné podľa úsudku všeobecného súdu vyložiť a použiť všeobecne záväzný právny predpis, ktorého vyslovenie nesúladu s ústavou, so zákonom alebo s medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná, všeobecný súd mieni uplatniť v návrhu na začatie konania pred ústavným súdom.

V danom prípade všeobecný súd nenamieta nesúlad právnej úpravy, ktorá bola v rozhodovacej činnosti všeobecného súdu aplikovaná ako procesný predpis, ktorý bol pri rozhodovaní o spore použitý rozhodcovským súdom. Rozhodovacia činnosť všeobecného súdu v zmysle § 18 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde chápe preto ústavný súd ako postup, v ktorom po začatí konania dôjde k rozhodnutiu vo veci samej, t. j. k výroku o tom, čo je požadované v návrhu na začatie konania (v žalobe) a v jeho odôvodnení (PL. ÚS 28/05). Ústavný súd tiež uviedol, že interpretácia a aplikácia ustanovení všeobecne záväzného právneho predpisu, ktorého vyslovenie nesúladu všeobecný súd uplatňuje v návrhu na začatie konania pred ústavným súdom, musí zároveň v tomto postupe vytvárať právny základ pre jeho rozhodnutie v danej veci.

Ústavný súd z argumentácie navrhovateľa vyvodzuje, že táto sa dotýka rozporu ustanovenia § 40 ods. 1 zákona o rozhodcovskom konaní, teda právneho predpisu, ktorým sa riadilo konanie vo veci, a nie právneho predpisu, ktorý sa týka prerokúvanej veci v zmysle čl. 144 ods. 2 ústavy.

V nadväznosti na uvedené ústavný súd dospel k názoru, že v okolnostiach prípadu napadnuté ustanovenie procesného zákona o rozhodcovskom konaní sa netýka prerokúvanej veci, a teda nie je splnený základný predpoklad na ochranu ústavnosti poskytovanej ústavným súdom v konaní o abstraktnej kontrole ústavnosti podľa čl. 125 ústavy, za ktorý treba považovať len také konanie o súlade právnych predpisov začaté všeobecným súdom, ktorému predchádzalo konanie pred všeobecným súdom, v ktorom má materiálne dôjsť (podľa obsahu prítomného návrhu) k použitiu napadnutého ustanovenia zákona, t. j. subsumpcii skutkového stavu pred napádanou právnou normou (PL. ÚS 7/04).

Podľa názoru ústavného súdu je napadnuté ustanovenie § 40 ods. 1 zákona o rozhodcovskom konaní bez podstatného významu na prebiehajúce konanie vo veci. Ak by aj zákon o rozhodcovskom konaní v ustanovení § 40 ods. 1 vylučoval preskúmvanie všeobecným súdom v prípade, že by takýto postup rozhodcovského orgánu porušoval základné ľudské práva a slobody garantované ústavou a medzinárodnými záväzkami, ktoré sú súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky, musí takémuto konaniu poskytnúť ochranu všeobecný súd (III. ÚS 310/07, II. ÚS 123/09, IV. ÚS 35/2010).

Navrhovateľ vytyka právnej úprave ustanovenie § 40 ods. 1 zákona o rozhodcovskom konaní aj absenciu ďalších možností odvolacích dôvodov. V tejto časti sa ústavný súd už v minulosti vyjadril k zákonným opomenutiam.

Ústavný súd v tejto súvislosti poukázal na účel a predmet konania o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ústavy, ktorým je posúdenie obsahového súladu predpisu nižšieho stupňa právnej sily s predpisom vyššieho stupňa právnej sily a hoci napadnutý stav „nedostatočného“ premietnutia príkazu právneho predpisu vyššieho stupňa právnej sily do predpisu nižšieho stupňa právnej sily môže byť za určitých okolností posudzovaný aj pred

ústavným súdom (napr. v konaní podľa čl. 127 ústavy), „legislatívne opomenutie“ zásadne netvorí v konkrétnej veci predmet konania o súlade právnych predpisov pred ústavným súdom (II. ÚS 28/02, PL. ÚS 10/05).

Z uvedených dôvodov rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto uznesenia.

Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa k tomuto rozhodnutiu pripája odlišné stanovisko sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. júla 2010